

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Pavla Simona a soudců Mgr. Víta Bičáka a JUDr. Františka Ištvánka v právní věci žalobkyně **H** **S** nar. **bytem ve** zastoupené Mgr. Michalem Krčmou, advokátem se sídlem v Praze 1, Štupartská 599/4, proti žalované **České republice – Ministerstvu spravedlnosti**, se sídlem v Praze 2, Vyšehradská 427/16, o 2 577 732,30 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 17 C 168/2016, o dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 7. 2017, č. j. 55 Co 187/2017-74, takto:

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 12. 7. 2017, č. j. 55 Co 187/2017-74, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 3. 2017, č. j. 17 C 168/2016-57, **se zrušují** a věc se **vrací** Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se domáhá zaplacení částky 2 577 732,30 Kč s příslušenstvím z titulu náhrady škody a nemajetkové újmy, která jí měla vzniknout nezákonným rozhodnutím orgánů činných v trestním řízení. Předmětná částka představuje náklady, které žalobkyně musela vynaložit za svou obhajobu ve výši 67 730,30 Kč, dále nárok na náhradu nemajetkové újmy vzniklé v důsledku nezákonného rozhodnutí ve výši 2 500 000 Kč a v důsledku neodůvodněných průtahů řízení ve výši 10 002 Kč.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 9. 3. 2017, č. j. 17 C 168/2016-57, uložil žalované zaplatit žalobkyni částku 2 577 732,30 Kč s příslušenstvím (výrok I) a dále uložil žalované zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení

v částce 14 810,40 Kč (výrok II). Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 12. 7. 2017, č. j. 55 Co 187/2017-74, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé tak, že žalobu o 100 708,70 Kč s příslušenstvím zamítl a ve zbylém rozsahu rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu), a dále uložil žalované zaplatit žalobkyni náklady řízení před soudy obou stupňů ve výši 29 620,80 Kč (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

3. Soud prvního stupně vyzval žalovanou usnesením ze dne 15. 11. 2016, č. j. 17 C 168/2016-31, řádně doručeným žalované dne 28. 11. 2016, aby se ve lhůtě 50 dnů podle § 114b občanského soudního řádu vyjádřila k žalobě a současně ji poučil o následcích nesplnění této výzvy. Žalovaná požádala dne 13. 12. 2016 o prodloužení lhůty do 31. 1. 2017 a této žádosti bylo vyhověno usnesením soudu prvního stupně ze dne 23. 12. 2016, č. j. 17 C 168/2016-42, doručeným žalované dne 10. 1. 2017. Žalovaná podala dne 21. 12. 2016 vyjádření, ve kterém nárok neuznala, aniž by však podání obsahovalo alespoň v základních rysech vylíčení rozhodných skutečností, na nichž žalovaná staví svou obranu. Vyjádření k žalobě žalovaná doplnila podáním ze dne 14. 2. 2017. S ohledem na to, že žalovaná nedodržela lhůtu k podání řádného vyjádření k žalobě a vyjádřila se až 14. 2. 2017, přičemž lhůta pro podání vyjádření byla prodloužena do 31. 1. 2017, soud prvního stupně při splnění podmínek § 114b občanského soudního řádu rozhodl rozsudkem pro uznání podle § 153a odst. 1 občanského soudního řádu.

4. Odvolací soud vyšel ze stejných zjištění jako soud prvního stupně, přičemž dospěl k závěru, že v souzené věci nedostála žalovaná své povinnosti ve smyslu § 114b odst. 1 občanského soudního řádu, a soud proto nepochybil, když ve věci rozhodl podle § 153a občanského soudního řádu. Podle odvolacího soudu není vyjádření žalované z 21. 12. 2016 kvalifikovaným vyjádřením, neboť vyjma jediné věty, že uplatněný nárok neuznává a namítá jeho neprokázanost, se k návrhu žalobkyně, který sestával ze tří samostatných nároků, nevyjádřila. Nelze pak podle odvolacího soudu opominout také tu skutečnost, že žalované byla poskytnuta lhůta k vyjádření 50 dní, tedy o 20 dnů delší, než je minimální lhůta stanovená zákonem, a v běžné praxi soudy využívána. Tvrzení žalované, že jí lhůta uplynula dnem 28. 12. 2016, kdy ještě nebylo rozhodnuto o její žádosti o prodloužení lhůty, je tudíž nepravdivé. Odvolací soud v rámci svého odůvodnění také zdůraznil, že postup předvídaný § 114b občanského soudního řádu je zaměřen právě na řízení, která mohou být obtížnější a vyžadovat větší dokazování, přičemž o takovou věc by se nepochybně podle odvolacího soudu v souzené věci jednalo, a to s ohledem na délku vlastního meritorního řízení před žalovanou. Dále odvolací soud považoval za důležitou skutečnost, že žalobkyně u žalované nárok na mimosoudní vyřízení věci uplatnila již 21. 12. 2015, žalovaná ovšem podle vlastního tvrzení žádala potřebné materiály pro posouzení nároku až dne 25. 11. 2016, tedy prakticky rok po uplatnění nároku. Pokud tedy žalovaná přistupovala k uplatněnému nároku způsobem, jako v tomto řízení, nejedná se o případ, kterého se dovolává odkazem na nález Ústavního soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 1024/15, neboť ten reagoval podle odvolacího soudu na situaci zcela opačnou, kdy žalovaný byl v řízení zcela jednoznačně aktivní a spolupracující. Závěrem odvolací soud zamítl žalobu co do částky 100 708,70 Kč, neboť tuto žalovaná zaplatila žalobkyni v rámci mimosoudního vyrovnání.

II. Dovolání a vyjádření k němu

5. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná v části výroku I, ve které byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen dovoláním, a uplatnila následující dovolací důvody.

6. Odvolací soud podle žalované nesprávně posoudil otázku týkající se naplnění podmínek vydání rozsudku pro uznání a pro vydání výzvy podle ustanovení § 114b občanského soudního řádu. Přípustnost dovolání ohledně dané otázky spatřuje žalovaná v tom, že se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, přičemž požadovaná satisfakce v daném případě svou výší zásadně vybočuje z mezí rozhodovací praxe a žalobkyně měla být vedena ke komparaci požadované relativní satisfakce s obdobnými soudy řešenými případy.

7. Vydání rozsudku pro uznání je v daném případě mimo jiné v rozporu s nálezem Ústavního soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 1024/15, podle kterého je „nástup fikce uznání svým účelem vyhrazen pro případy, kdy je žalovaný buď zcela pasivní a na kvalifikovanou výzvu soudu se nevyjádří vůbec, anebo je aktivní jen minimálně a přistoupí toliko k vyjádření pouhého nesouhlasu se žalobou, bez jakéhokoli bližšího odůvodnění svého postoje, tudíž v obou případech je zřejmé, že žalovaný nemá zájem (zřetelně jej nevyjádří) aktivně se podílet na včasném projednání věci a vyřešení sporu. (...) Fikce uznání podle § 114b odst. 5 občanského soudního řádu nemůže nastoupit a rozsudek pro uznání nelze vydat v situaci, kdy žalovaný zřetelně projeví jednak svůj nesouhlas s žalobou a jednak svůj zájem účastnit se projednání věci a vyřešení sporu bez jakéhokoli záměrného ztěžování, zdržování či oddalování postupu soudu.“ Žalovaná však namítá, že měla zájem se aktivně podílet na včasném projednání věci a vyřešení sporu a včas uvedla, jaké konkrétní důvody jí brání v podrobnějším vyjádření. Nadto žalovaná uvádí, že se soudem prvního stupně komunikovala vedena snahou předběžné projednání nároku ukončit, přičemž jej částečně i uznala a žalobkyni mimosoudně uhradila, což podle ní naprosto nepodporuje obecnými soudy implikovaný závěr o procesní pasivitě či obstrukčnosti chování žalované.

8. Dále žalovaná v dovolání zdůrazňuje, že podle ní nebyly vůbec splněny podmínky pro vydání výzvy podle ustanovení § 114b občanského soudního řádu, a tudíž pak ani pro vydání samotného rozsudku pro uznání. Žalobkyně totiž svým návrhem uplatnila rovněž nárok na relativní satisfakci za újmu údajně způsobenou trestním stíháním ve výši 2 500 000 Kč, aniž by provedla jakékoliv srovnání tohoto žalobního požadavku s případy rozhodovanými v obdobných situacích, přitom právě metoda komparativní je pro stanovení výše přiměřeného zadostiučinění určující. Soudy prvního stupně muselo být podle žalované zřejmé, že uplatněný nárok je co do svého rozsahu nepřiměřeným a že se tedy jedná o zřejmou bezúspěšnost uplatňovaného práva (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2250/2012, nebo ze dne 25. 9. 2003, sp. zn. 25 Cdo 2040/2002).

9. Žalobkyně se k dovolání nevyjádřila.

III. Zastoupení, včasnost a náležitosti dovolání

10. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017 (viz čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

11. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Nejvyšší soud se proto dále zabýval přípustností dovolání.

IV. Přípustnost dovolání

12. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

13. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

14. Dovolání je přípustné pro řešení otázky naplnění podmínek pro vydání kvalifikované výzvy podle ustanovení § 114b o. s. ř. a následně vydání rozsudku pro uznání, neboť při řešení uvedené otázky se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu.

V. Důvodnost dovolání a právní úvahy dovolacího soudu

15. Dovolání je důvodné.

16. Podle § 153a odst. 1 věty první o. s. ř. uzná-li žalovaný v průběhu soudního řízení nárok nebo základ nároku, který je proti němu žalobou uplatňován, rozhodne soud rozsudkem podle tohoto uznání. Podle odstavce 3 téhož ustanovení rozsudkem pro uznání rozhodne soud také tehdy, má-li se za to, že žalovaný nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznal (§ 114b odst. 5 a § 114c odst. 6).

17. Podle ustanovení § 114b o. s. ř. vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu, může předseda senátu, s výjimkou věcí, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2 o. s. ř.), a věcí uvedených v § 118b a § 120 odst. 2 o. s. ř., místo výzvy podle § 114a odst. 2 písm. a) o. s. ř., nebo nebylo-li takové výzvě řádně a včas vyhověno, žalovanému uložit, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popřípadě označil důkazy k prokázání svých tvrzení. K podání vyjádření určí lhůtu, která nesmí být kratší než 30 dnů od doručení usnesení. Usnesení nelze vydat nebo doručit po prvním jednání ve věci. Výzva musí být žalovanému doručena do vlastních rukou, náhradní doručení je vyloučeno a usnesení nesmí být žalovanému doručeno dříve než žaloba. Jestliže se žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu včas nevyjádří a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má se za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává; o tomto následku (§ 153a odst. 3 o. s. ř.) musí být poučen.

18. Usnesení s výzvou podle § 114b o. s. ř. je institutem přípravy jednání před soudem prvního stupně a provádí se se záměrem, aby bylo možno věc rozhodnout zpravidla při prvním jednání. K výzvě podle § 114b odst. 1 o. s. ř. soud přistoupí tehdy, je-li třeba v rámci přípravy jednání zjistit stanovisko žalovaného a nelze-li ponechat jenom na jeho vůli, zda se vyjádří či nikoli. Tak je tomu tehdy, vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu. Povaha věci vyžaduje vydání usnesení podle § 114b o. s. ř. zejména tehdy, je-li zjišťování skutkového stavu věci s ohledem na předpokládané množství odlišných tvrzení účastníků a navrhovaných důkazů mimořádně obtížné a nelze-li bez znalosti stanoviska žalovaného první jednání připravit tak, aby při něm bylo zpravidla možné věc rozhodnout. Okolnosti případu odůvodňují vydání usnesení podle § 114b o. s. ř. zejména v takovém sporu, kdy dosavadní poznatky ukazují, ačkoli by podle své povahy nemuselo jít o věc z hlediska zjišťování skutkového stavu mimořádně obtížnou, že tu jsou takové mimořádné skutečnosti, které vedou k závěru, že bez písemného vyjádření žalovaného ve věci nemůže být první jednání připraveno tak, aby při něm mohlo být zpravidla o sporu rozhodnuto. Ve zcela jednoduchých věcech, které nevyžadují podrobnější a rozsáhlejší přípravu jednání, je vydání

usnesení podle § 114b o. s. ř. vyloučeno (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2005, sp. zn. 33 Odo 1197/2004).

19. Odvolací soud při přezkoumání rozsudku pro uznání není vázán uplatněnými odvolacími důvody. V § 205b o. s. ř. se vymezují toliko důvody, z pohledu kterých může být správnost rozsudku pro uznání odvolacím soudem přezkoumána a k těmto důvodům může odvolací soud přihlídnout, i když nebyly v odvolání namítány, a to za předpokladu, že odvolání obsahuje vylíčení alespoň některého odvolacího důvodu, byť z pohledu § 205b o. s. ř. nepoužitelného. V odvolacím řízení jde pak o to, aby bylo přezkoumáno, zda soud prvního stupně rozhodl rozsudkem pro uznání v souladu se zákonem, tedy o posouzení, zda pro jeho vydání soudem prvního stupně byly splněny všechny zákonem stanovené předpoklady. V § 205b o. s. ř. jsou v souladu s účelem přezkoumání rozsudku pro uznání taxativně vymezeny odvolací důvody, které lze uplatnit proti takovému rozhodnutí (srov. v právní teorii např. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, bod IV, s. 1647).

20. Odvolací soud byl tedy povinen nejprve zkoumat, zda byly splněny předpoklady pro vydání kvalifikované výzvy podle § 114b o. s. ř. Prvním předpokladem vydání výzvy podle § 114 b o. s. ř. je, že povaha věci nebo okolnosti případu (viz výše) vyžadují, aby pro účely přípravy jednání bylo k dispozici stanovisko žalovaného. Pokud však již na základě samotných skutkových tvrzení v žalobě se žalobní požadavek na plnění jeví jako zřejmě bezúspěšné uplatňování práva, pak ani povaha věci ani okolnosti případu neodůvodňují, aby v rámci přípravy jednání byl žalovaný usnesením podle § 114b o. s. ř. vyzván k vyjádření. V takovém případě, kdy postup soudu při vydání usnesení v rámci přípravy jednání nebyl v souladu se zákonem, nemůže dojít k fikci uznání nároku uplatněného v žalobě, a nelze proto ani rozhodnout rozsudkem pro uznání podle § 153a odst. 3 o. s. ř. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2003, sp. zn. 25 Cdo 2040/2002).

21. Zřejmá bezúspěšnost uplatňování práva přitom není dána pouze v případě, kdy žalovanému nároku nelze vůbec vyhovět, ale i tehdy, je-li zjevný nepoměr mezi skutkovým vylíčením uplatněného nároku a žalobním petitem, tj. tím, čeho se žalobce žalobou domáhá. Jinými slovy řečeno, o zřejmou bezúspěšnost uplatňování práva se jedná, je-li na první pohled zjevné, že žalobě nelze vyhovět v plném rozsahu žalobního petitu.

22. V posuzované věci se žalobkyně domáhala náhrady nemajetkové újmy ve výši 2 510 002 Kč podle § 31a zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů. Nemajetková újma jí měla být způsobena nezákonným rozhodnutím orgánů činných v trestním řízení, ve kterém byla žalobkyně trestně stíhána pro trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 písm. b) a odst. 3 písm. c) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Trestní stíhání bylo usnesením zahájeno dne 14. 2. 2013 a skončilo vyhlášením osvobozujícího rozsudku dne 28. 4. 2015, přičemž tento rozsudek nabyl právní moci 21. 8. 2015, celkem tedy trestní stíhání trvalo zhruba 2,5 roku. Již z vylíčení žalobních tvrzení je zřejmé, že trestním stíháním nemohla být žalobkyni způsobena nemajetková újma v takové intenzitě, aby jí bylo třeba odškodnit částkou ve výši 2 510 002 Kč. Taková částka je přiznávána za nemajetkové újmy neporovnatelně závažnější. Mezi skutkovým vylíčením uplatněného nároku (žalobkyni tvrzenou újmu) a žalobním petitem (požadavkem na zaplacení částky 2 510 002 Kč jako náhrady za nemajetkovou újmu) je tak zjevný nepoměr, že nelze než uzavřít, že v rozsahu žalobou uplatněného nároku jde o zřejmě bezúspěšné uplatnění práva. Za této situace nebyl důvod v rámci přípravy jednání

k postupu podle § 114b o. s. ř. a nebyly tedy ani splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání podle § 153a odst. 3 o. s. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2003, sp. zn. 29 Odo 296/2003, uveřejněný pod číslem 41/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Dospěl-li odvolací soud k jinému závěru, je jeho dovoláním napadený rozsudek nesprávný.

23. S ohledem na uvedený závěr se již Nejvyšší soud pro nadbytečnost nezabýval dalšími dovolacími námitkami žalované.

VI. Závěr

24. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému napadený rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. v části potvrzující rozsudek soudu prvního stupně zrušil. Protože se důvody pro zrušení rozsudku odvolacího soudu vztahují i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud podle ustanovení § 243e odst. 2 o. s. ř. i rozsudek soudu prvního stupně, a věc mu v uvedeném rozsahu vrátil k dalšímu řízení.

25. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

26. O náhradě nákladů řízení včetně nákladů řízení dovolacího rozhodne soud v rámci nového rozhodnutí ve věci (§ 243g odst. 1 o. s. ř.).

P o u ě n í: Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 23. 10. 2018

JUDr. Pavel Simon v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení: Helena Lovíšková